

Podpora demokratických hodnôt medzi stredoškolskou mládežou.

Výskum postojov žiakov a žiačok stredných škôl k vybraným aspektom extrémizmu

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva ako národná ľudskoprávna inštitúcia pravidelne vyhodnocuje vývoj postojov mladých ľudí k aktuálnym témam súvisiacim s demokraciou, ale aj s ľudskými právami a ich uplatňovaním na Slovensku. V roku 2022 preto realizovalo výskum postojov stredoškôľakov a stredoškôľáčok v snahe hlbšie pochopiť mechanizmy a okolnosti, ktoré prispievajú k radikalizácii ich názorov.

Výskum postojov stredoškôľakov a stredoškôľáčok mal tri ciele.

Analyzovať tendencie príklonu žiakov a žiačok k demokratickému a k extrémistickému pólu.

Analyzovať mieru dôležitosti jednotlivých aspektov extrémistických postojov žiakov a žiačok.

Identifikovať rizikové skupiny žiakov a žiačok z hľadiska potenciálnej podpory extrémistických postojov.

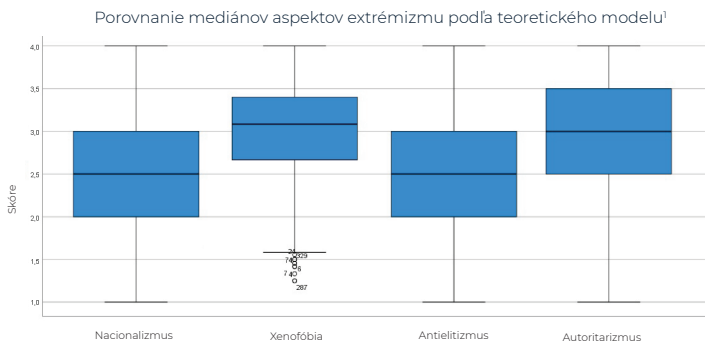
Dotazník pozostávajúci z 20 výrokov, ktorých znenie reflektuje štyri definičné aspekty extrémistických postojov (nacionalizmus, xenofóbia, autoritarizmus a antielitizmus) a dve formy ich prejavu (kognitívnu a behaviorálnu), vyplnilo 984 stredoškôľáčok a stredoškôľakov. Výber bol reprezentatívny z hľadiska kraja, typu školy, veľkosti školy, pohlavia a veku žiactva.

Závery a zistenia

Jednoznačný príklon k extrémistickému pólu bol pozorovaný iba pri malom počte respondentov a respondentiek, čo však neznamená, že zvyšok respondentov a respondentiek jednoznačne inklinuje k opačnému, demokratickému pólu. Naopak, výsledky ukazujú, že prodemokratická orientácia mladých ľudí je nedostatočne silná a zároveň nedostatočne stabilná. **Vo všeobecnosti sa postoje žiakov a žiačok pohybujú v strede sledovanej škály. Ide o dôležitý indikátor oslabeného presvedčenia o demokratických princípoch, prípadne váhovej a nedostatočne vyhranenej podpory demokracie.**

Pri aspektoch antielitizmu a nacionalizmu stredoškôľáci a stredoškôľáčky inklinujú k extrémistickému pólu výraznejšie než pri autoritarizme a xenofóbii. Potvrdzujú sa teda teoretické predpoklady, že z pohľadu pravicovo extrémistickej rétoriky je aspekt nacionalizmu kľúčovou zložkou. **Jedným z kľúčových zameraní výchovno-vzdelávacích aktivít by teda malo byť zvyšovanie porozumenia o nebezpečenstve nacionalistických postojov pre zachovanie princípov liberálnej demokracie a o ich nekompatibilite s konceptom ľudských práv a slobôd.**

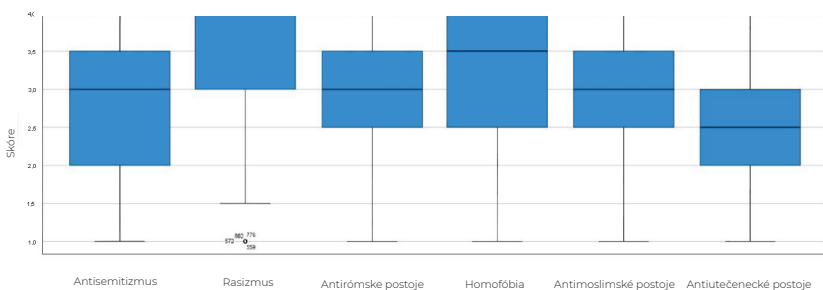
Silný príklon k antielitizmu, ktorý vykazujú stredoškólači a stredoškólačky v našom výskume, zároveň podčiarkuje dlhodobu pozorovanú silnú mieru nedôvery voči politickej reprezentácii, prípadne posilňovanie rétoriky postavenej na odmietaní politických elít či zaužívaných pravidiel a inštitúcií.

Zároveň príklon k antielitizmu podporuje hypotézy o protestnom voličskom hlase a znamená zásadnú výzvu do blízkej budúcnosti, keďže stredoškólači a stredoškólačky sa už čoskoro ocitnú v skupine provoličov a provoličiek.

Z nášho výskumu zároveň vyplynulo, že typ školy a pohlavie sa ukazujú ako najvýraznejšie faktory korelujúce s príklonom k extrémistickému postojuvému pólu.

Porovnanie mediánov vybraných xenofóbnych postojov²

Rizikovou skupinou s výrazným príklonom k extrémistickým postojom boli vo väčšej miere žiaci a žiačky stredných odborných škôl než gymnázií a väčší chlapci než dievčatá.

Publikácia *Podpora demokratických hodnôt medzi stredoškólskou mládežou*. Výskum postojov žiakov a žiačok stredných škôl k vybraným aspektom extrémizmu je dostupná na stiahnutie a prečítanie na webovej stránke Strediska: <https://bit.ly/3IXZMGW>

^{1,2} Hodnota 4 predstavuje demokratický pól, hodnota 1 predstavuje extrémistický pól.